

Czy 2025 będzie „Rokiem Profilaktyki dla Seniorów”? W oczekiwaniu na zmiany systemowe

Układ odpornościowy człowieka wraz z upływem lat pracuje mniej sprawnie, dlatego infekcje u osób starszych mogą przebiegać ciężiej i częściej powodują powikłania. Eksperti zachęcają więc do szczepień. Senat ogłosił 2025 rokiem edukacji zdrowotnej i profilaktyki, będzie to również jeden z głównych tematów Prezydencji Polski w Unii Europejskiej. Czy 2025 będzie także „Rokiem Profilaktyki dla Seniorów”?

Wraz z wiekiem układ odpornościowy słabnie, stąd większe ryzyko zachorowania, ciężkiego przebiegu choroby i jej powikłań. To problem nie tylko konkretnego pacjenta, ale również wyzwanie dla systemu ochrony zdrowia, ze względu na postępujący proces starzenia się społeczeństwa.

Wyzwania: demografia i wielochorobowość

Co czwarty Polak ma dziś ponad 60 lat. Dane Eurostatu pokazują, że pomiędzy 2013 a 2023 r. Polska była na drugim miejscu w Europie, jeśli chodzi o przyrost liczby osób po 65. roku życia. Co więcej, według prognoz, w 2029 r. będzie u nas już 8,5 mln osób po 65. r. ż. (23% populacji). Wraz z wiekiem nasila się wielochorobowość: pacjent ma dwie lub więcej chorób przewlekłych. Z danych badania PolSenior2 wynika, że wielochorobowość dotyka prawie 70% osób w wieku 60–65 lat oraz 90% w wieku 80–90 lat. Osoby powyżej 75. roku życia mają pięć i więcej chorób przewlekłych¹. – *Polskie społeczeństwo charakteryzuje się wysoką chorobowością, w porównaniu z innymi krajami Europy. Polacy chorują przede wszystkim na choroby układu krążenia, schorzenia układu oddechowego, cukrzycę, zaburzenia lipidowe, choroby nerek, chorobę zwyrodnieniową stawów i wiele innych* – zaznacza prof. Tomasz Targowski, krajowy konsultant w dziedzinie geriatry, kierownik Kliniki Geriatrii Narodowego Instytutu Geriatrii, Reumatologii i Rehabilitacji.

Jeśli wskaźniki demograficzne połączymy z problemem wielochorobowości, to od razu stanie się widoczne, że walka o zdrowie seniorów będzie stanowić rosnące obciążenie systemu ochrony zdrowia. Z tego względu ważne jest mocne postawienie na profilaktykę, której jednym z elementów są szczepienia ochronne.

Szczepienia dla dorosłych i seniorów: stan na dziś

Szczepienia są zalecane wszystkim dorosłym, ale w szczególności osobom z grup ryzyka, najbardziej narażonym na powikłania. Należą do nich osoby starsze oraz z wielochorobowością. – *Szczepienia nie tylko chronią je przed chorobami zakaźnymi, ale też przed ich powikłaniami, przed zaostrzeniem chorób przewlekłych, jak również przed przerwaniem leczenia w przypadku chorób onkologicznych. Chronią też przed utratą samodzielności. Ponad 20 proc. osób starszych, które przechodzą ciężką grypę, traci samodzielność, nie jest w stanie sama funkcjonować. Podobnie jest w przypadku innych ciężkich infekcji* – mówi prof. Adam Antczak, kierownik Kliniki Pulmonologii Ogólnej i Onkologicznej UM w Łodzi.

Do niedawna o szczepieniach mówiło się głównie w odniesieniu do dzieci. W ostatnich 2-3 latach świadomość na temat konieczności szczepień dorosłych, zwłaszcza z grup ryzyka, bardzo się zmieniła: wiele instytucji publicznych, towarzystw naukowych, a także niektóre organizacje pacjentów

czy media publikują kalendarze szczepień dla dorosłych, w tym kalendarze dla osób starszych. Znajdują się one m.in. na stronach Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego, Polskiego Towarzystwa Medycyny Rodzinnej i Polskiego Towarzystwa Wakcynologii.

Coraz więcej szczepień jest też bezpłatnych lub z częściową refundacją dla osób starszych i grup ryzyka. Obecnie bezpłatnie dostępne są szczepienia przeciw COVID-19 oraz przeciwko grypie i pneumokokom dla osób 65 plus. Osoby powyżej 65. roku życia z chorobami współistniejącymi mogą skorzystać też z 50-procentowej refundacji szczepionki przeciw półpaścowi.

Oczekiwania na 2025 rok: zniesienie barier

Choć osoby powyżej 65 lat najchętniej korzystają ze szczepień, to poziom zaszczepienia również w tej grupie jest wciąż relatywnie bardzo niski (np. w sezonie 2023/24 szczepionką przeciw grypie zaszczepiło się ok. 20 proc. seniorów²). Konieczna jest przede wszystkim lepsza edukacja na temat szczepień, skierowana zarówno do seniorów, jak i do lekarzy POZ. Jak wynika z badań Fundacji My Pacjenci i Fundacji SeniorApp, zdecydowana większość osób powyżej 65. roku życia ma pozytywny stosunek do szczepień. Ankietowani wskazują jednak na bariery, które należałoby zlikwidować, jeśli chodzi o dostępność. Są nimi m.in. trudności logistyczne (konieczność wizyty u lekarza, otrzymania recepty, zakupienia szczepionki, powtórnej wizyty u lekarza), a także kwestie finansowe³.

Możliwość bezpłatnego zaszczepienia się seniorów przeciw COVID-19, grypie i pneumokokom, jak również 50-proc. refundacja szczepionki przeciw półpaścowi to krok w dobrym kierunku. Dla wielu seniorów 50 proc. kosztu szczepienia przeciw półpaścowi nadal stanowi jednak barierę nie do przejścia ze względu na sytuację finansową tych osób, dla których przeważającą część dochodu stanowią emerytury. Stąd kolejne postulaty o umieszczenie tej szczepionki na wykazie bezpłatnych leków dla seniorów. W kalendarzu dla osób starszych są również szczepienia zalecane, a nier refundowane (np. przeciw krztuścowi, WZW typu B czy przeciw RSV). Eksperci zwracają uwagę, że te choroby również mogą stanowić zagrożenie dla seniorów. Przykładem jest zakażenie RSV. – *Osoby starsze są szczególnie podatne na ciężki przebieg chorób związanych z zakażeniem RSV ze względu na wynikające z wieku osłabienie odporności, starzenie się płuc oraz dużą liczbę chorób współistniejących. Odsetek powikłań w efekcie zakażeń RSV jest u osób starszych porównywalny lub wyższy niż w przypadku grypy* – mówi prof. Aneta Nitsch-Osuch, kierownik Zakładu Medycyny Społecznej i Zdrowia Publicznego Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego.

Zarówno środowiska ekspertów systemu ochrony zdrowia oraz lekarskie, jak i pacjenckie liczą, że 2025 (rok edukacji zdrowotnej i profilaktyki) przyniesie przełom, jeśli chodzi o zniesienie barier w dostępie do szczepień, szczególnie dla osób starszych i z chorobami współistniejącymi.

Referencje:

¹ prof. S. Golinowska, *Potrzeby osób starszych w zakresie zdrowia publicznego*, UKSW, Warszawa 2022, publikacja online [30.11.2024]: https://rob.uksw.edu.pl/wp-content/uploads/2022/05/Golinowska_S.pdf.

² P. Wernicki, *Eksperti: coraz mniej Polaków szczepi się przeciw grypie*, PAP.pl, 14.03.2024 [30.11.2024]: <https://www.pap.pl/aktualnosci/eksperti-coraz-mniej-polakow-szczepi-sie-przeciw-grypie-nasze-wideo> 00

³ D. Tobiiash, *Wyniki IV edycji raportu „Ocena potrzeb w zakresie wsparcia dla Seniorów w Polsce”*, SeniorApp.pl, 22.10.2024 [30.11.2024]: <https://seniorapp.pl/wyniki-iv-edycji-raportu-ocena-potrzeb-w-zakresie-wsparcia-dla-seniorow-w-polsce-edycja-2024>. Por. także: *Szczepienia dorosłych – wyniki badania*, Fundacja My Pacjenci, mypacjenci.org, 05.03.2024 [30.11.2024]: <https://mypacjenci.org/szczepienia-doroslych-wyniki-badania/>.